

Vägar till delaktighet: Öppningar, möjligheter och skyldigheter

En ny modell för att öka barns delaktighet i att fatta beslut i enlighet med artikel 12.1 i FNs konvention om barnets rättigheter

Av Harry Shier, översättning till svenska genom projektet Egen växtkraft
– Barns och ungdomars delaktighet, självbestämmande och frigörelse

Av: Harry Shier, PLAY TRAIN, Birmingham

Översättning artikel: Christina Robertson Pearce (Framtidsjorden har sponsrat översättningen)

Översättning bild 2: Sverre Nyborg-Warner

Originalartikeln: Shier, H. 2001. Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. A New Model for Enhancing Children's Participation in Decision-making, in line with Article 12.1 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. Children & Society Volume 15 (2001) pp. 107-117.

Vägar till delaktighet: Öppningar, möjligheter och skyldigheter

En ny modell för att öka barns delaktighet i att fatta beslut i enlighet med artikel 12.1 i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Barnkonventionen har ökat intresset i Storbritannien för barns delaktighet. Harts "delaktighetsstege" har varit den mest inflytelserika modellen inom detta område. Den här studien erbjuder en alternativ modell, som grundar sig på fem nivåer för delaktighet: 1. Barn blir lyssnade till. 2. Barn får stöd i att uttrycka sina åsikter och synpunkter. 3. Barns åsikter och synpunkter beaktas. 4. Barn involveras i beslutsfattande processer. 5. Barn delar inflytande och ansvar över beslutsfattandets process. Dessutom har tre steg av åtagande identifierats på varje nivå: *Öppningar*, *Möjligheter* och *Skyldigheter*. Modellen presenterar på så sätt en logisk sekvens på 15 frågor som kan användas som verktyg för att planera delaktighet.

Inledning

Fastän det under många år gjorts enstaka försök¹ att göra det möjligt för barn att delta i beslutsfattande processer så innebar Storbritanniens ratificering av FN:s konvention om barnets rättigheter i december 1991 en ökad kraftig stimulans till diskussioner om dessa frågor i Storbritannien. Barns delaktighet har nu en utan motstycke stark profil med en växande mängd litteratur i ämnet.

Principen om barnets rätt att delta i beslutsfattande processer fastslås i artikel 12.1 i barnkonventionen:

"Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad."

Artikel 12 har utpekats som en av de mest radikala och långtgående i barnkonventionen² och det är också den artikel som det brutits mest mot och som man inte tagit hänsyn till avseende någon aspekt av barnets liv. I det svar som FN-kommittén för barnets rättigheter gav på Storbritanniens första rapport om barnkonventionen gjorde kommittén en särskild rekommendation som löd:

¹ Tex Neill, 1962, Holt, 1974; Hoyles, 1989

² Tex Hart, 1992; Lansdown, 1995

"Högre prioritet ska ges till att införliva de allmänna principerna för barnkonventionen, särskilt artikel 3, som handlar om barnets bästa och artikel 12, som handlar om barnets rätt att uttrycka sina åsikter och att få gehör för dem, inom lagstiftande och administrativa åtgärder samt i policys som handlar om att förverkliga barnets rättigheter. Det har föreslagits att regeringspartiet ska ta i beaktande möjligheten att upprätta ytterliga medel för att underlätta barns delaktighet i beslut som påverkar dem, såväl inom familjen som i samhället."

The Children's Rights Development Unit (Enheten för utveckling av barnets rättigheter) är en oberoende organisation, som startades 1992 för att följa upp Storbritanniens implementering av barnkonventionen. Denna organisation fokuserade sitt arbete på artikel 12. Under hela 90-talet gav ett flertal nationella NGO:s, inkluderande Save the Children, The Children's Society, NCH Action for Children och National Children's Bureau barnets delaktighet en central plats i sina program.

Detta har också gett upphov till att vi fått ett brett urval av publikationer om barns delaktighet som innehåller förklaringar till principen³, dokumentation av bra tillämpningar⁴, praktiska "hur gör man" handböcker⁵ och böcker som kombinerar dessa tre typer⁶. Det finns också en växande mängd mer akademisk litteratur⁷ i ämnet och ett antal värdefulla publikationer skrivna av barn och ungdomar⁸.

För större delen av denna litteratur har en modell haft ett unikt inflytande, nämligen Roger Harts "Delaktighetens steg" (figur 1). Den dök först upp 1992 i Harts "Children's Participation: from Tokenism to Citizenship", men har publicerats många gånger sedan dess⁹. Modellen i sig själv var emellertid en bearbetning av Arnsteins "Eight rungs on the ladder of citizen participation"¹⁰ (1969). En forskning som leddes av Save the Children år 1995 bekräftar det inflytande Harts modell har haft. Barn och Franklin¹¹ genomförde en undersökning av organisationer över hela Storbritannien och ställde frågor om vilken modell och vilka teorier som hade visat sig användbara för att uppnå delaktighet. De två modeller som oftast nämndes var Harts delaktighetssteg och Paulo Freires teorier. Oftast svarade man att deras arbete baserade sig på allmänna principer såsom att stärka och respektera unga människor hellre än speciella modeller eller teorier.

Den här studien erbjuder en alternativ modell för att bedriva fältarbete. Studien har sitt ursprung i arbetet med Artikel 31 Action Network¹² i Storbritannien och har mer specifikt vuxit fram ur tillämpningen av Artikel 31 om Vila och Fritid (Children's Consultancy Scheme¹³) vilken stödjer och underlättar för barn mellan 8 och 12 år att arbeta som rådgivare hos organisationer som fokuserar på konst, fritid och kultur.

Den nya modellen har mycket att tacka Harts arbete för. Den är inte tänkt att ersätta Harts delak-

3 Hart, 1992; Lansdown, 1995

4 Willow, 1997; Shier, 1996; Adams and Ingham, 1998

5 Treseder, 1997; Miller, 1997; Save the Children, 1996

6 Hart, 1997; Shier, 1995

7 Tex Verhellen, 1996a, 1996b, 1997; Milner and Carolin, 1999

8 'Rights for Us Group', 1994; 'The Young Researchers', 1998; CR2000 Team, 1999

9 Hart, 1995, 1996, 1997; Lansdown, 1995; Miller, 1997; Adams and Ingham, 1998

10 Arnstein, 1969; also in Willow, 1997

11 Barn and Franklin, 1996

12 Shier, 1998

13 Shier, 1999

Bild 1

Delaktighetens steg, Roger Harts

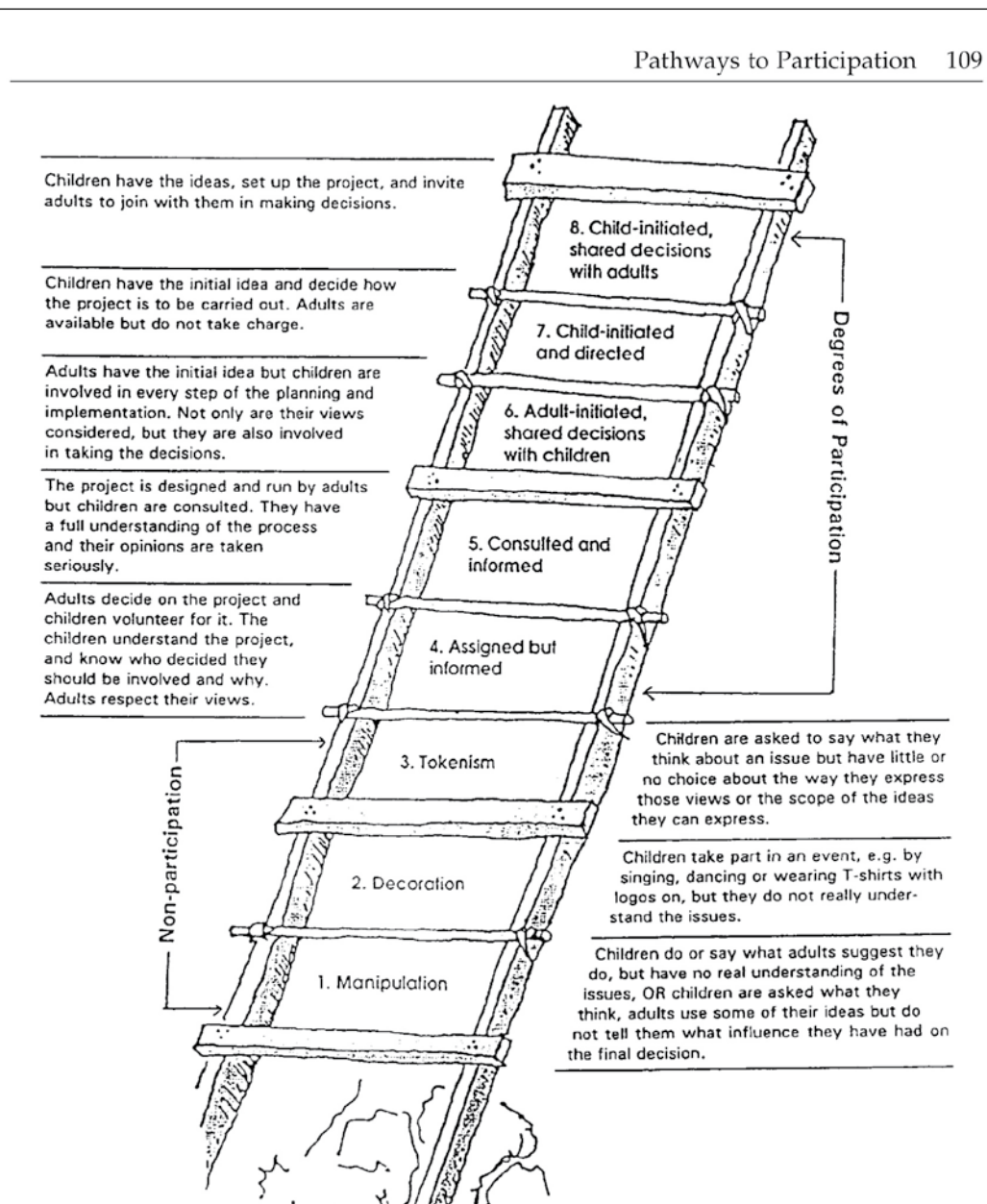

Figure 1: The ladder of participation. (Taken from 'The right to play and children's participation' by Roger Hart, in The Article 31 Action Pack, published by PLAY · TRAIN, 1995).

tighetsstegen utan snarare fungera som ytterligare ett redskap för professionella att utforska olika aspekter av delaktighetsprocessen.

En viktig skillnad är att den här modellen inte har någonting som liknar de tre nedersta trappstegen på Harts steg: manipulation, utsmyckning och som sammanfattas med beteckningen ”icke-delaktighet”. Många professionella anser att dessa tre steg är de mest användbara funktionerna på Harts steg. Stegen hjälper dem att känna igen och att arbeta bort exempel på icke-delaktighet som förekommer i det egna arbetet. Ironiskt nog är kanske den största praktiska nyttan av Harts arbete att han påvisat dessa falska exempel på delaktighet liksom hans klassifikation av de mer positiva exemplen.

Tack vare att Harts modell har fått sådant inflytande är en jämförelse mellan stegen nödvändig. I hela den här studien hänvisas därför till Harts modell.

Modellen

Den här modellen (bild 2, nästa sida) grundar sig på fem delaktighetsnivåer:

1. Barn blir lyssnade till
2. Barn får stöd för att uttrycka sina åsikter och synpunkter
3. Barns åsikter och synpunkter beaktas
4. Barn involveras i beslutsfattande processer
5. Barn delar inflytande och ansvar över beslutsfattande

På varje delaktighetsnivå kan emellertid individer och organisationer vara olika mycket engagerade i ”empowerment” processen. Modellen försöker klargöra detta genom att identifiera tre steg av engagemang på varje nivå: *Öppningar*, *Möjligheter* och *Skyldigheter*.

På varje nivå sker steget *Öppningar* så snart som den vuxne är villig att arbeta på den nivån, det vill säga när en professionell engagerar sig personligen eller konstaterar att han tänker arbeta på ett särskilt sätt. Det är bara en öppning därför att vid denna tidpunkt finns kanske ingen annan möjlighet tillgänglig.

Det andra steget, *Möjligheter*, inträffar när de behov är uppfyllda som gör det möjligt för en professionell eller organisation att i praktiken arbeta på denna nivå. Dessa behov kan bestå av resurser såsom arbetstid, färdigheter och kunskap (kanske genom träning), utveckling av nya arbetssätt eller andra sätt att närma sig fastställda arbetsuppgifter.

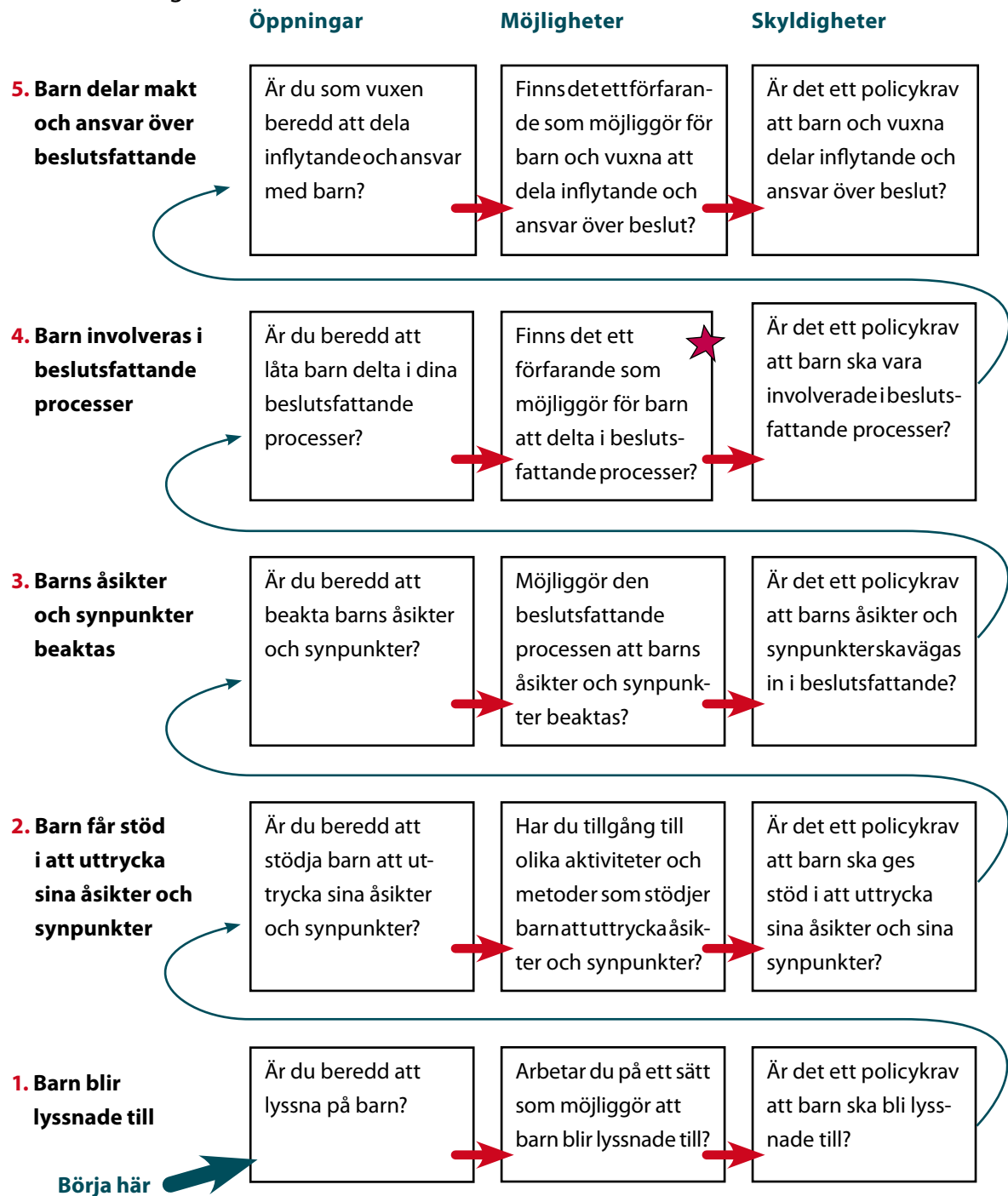
Slutligen uppstår *Skyldigheter* när man kommit överens om en policy som innebär att organisationen och personalen ska arbeta på denna nivå. Personalen blir skyldig att arbeta på denna nivå. Det byggs alltså in i systemet att arbeta på ett särskilt sätt, som möjliggör en särskild grad av barns delaktighet.

Modellen innehåller en särskild fråga för varje steg på varje nivå. Genom att besvara frågorna kan läsaren definiera den nuvarande situationen och lätt identifiera nästa steg som bör tas för att höja delaktighetsnivån. I verkligheten är det inte troligt att en professionell eller en organisation befinner sig på en enda plats i diagrammet. De kan vara på olika steg och på olika nivåer. De

Bild 2

Pathways to Participation – Barns och ungas väg till delaktighet

Nivåer av delaktighet

Modellen hämtad ur: Shier, H. (2001). Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. A New Model for Enhancing Children's Participation in Decision-making, in line with Article 12.1 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. Children & Society Vol 15 pp 107 – 117. (Översättning: Sverre Nyborg Warner för projektet Egen Växtkraft)

★ Detta är minimigränsen att uppnå ifall man har signerat FNs konvention om barnets rättigheter

professionella kan också befinna sig på olika ställen i samband med olika arbetsuppgifter eller när arbetet beaktas ur olika synvinklar.

Nivå 1. Barn blir lyssnade till

Den här nivån kräver att när barn själva tar initiativ till att uttrycka en synpunkt, ska den ansvarige vuxna lyssna på vad barnet säger med uppmärksamhet och omtanke.

Det som emellertid skiljer den här nivån från nästkommande nivå är att lyssnandet bara inträffar om barnen själva tar initiativ till att uttrycka en åsikt. Det görs inga organiserade försök att ta reda på vilka åsikter de har om viktiga beslut (nyckelbeslut). Om inga åsikter eller önskemål uttrycks så anses inte detta vara anledning till oro. Det är en ganska vanlig föreställning att barn inte är intresserade av att framföra sina synpunkter vid beslut utan att barnen hellre vill att vuxna låter dem fortsätta leka, eller fortsätta med det barnen håller på med. Denna åsikt emotsägs emellertid i många rapporter där barn, när de tillfrågats, har uttryckt starka önskemål om att vilja ha mer att säga till om.

Steget *Öppningar* på denna nivå kräver bara att den professionelle eller teamet är beredd att lyssna. *Möjligheter* kräver att de arbetar på ett sätt som gör det möjligt för dem att lyssna. Detta kan till exempel innebära att de professionella har tillgång till en lugn stund och plats för att samtala om det som är väsentligt för barnet och att organisationen har ordnat med arbetsfördelningen så att en professionell helt kan ägna sig åt att lyssna på ett enskilt barn. Alternativet är att man haranordnat utbildning för alla i konsten att lyssna på barn.

Steget *Skyldigheter* på nivå 1 kräver att organisationen har uttryckt i sin policy att man ska lyssna på barn, och att lyssnandet på så sätt blir en skyldighet. Det är all personals plikt att lyssna noga på vad barnen har att säga.

Nivå 2: Barn får stöd i att uttrycka sina åsikter och synpunkter

Den här modellen tydliggör att det finns många anledningar till varför barn, som har åsikter om många frågor, kanske inte uttrycker dessa åsikter för de vuxna som arbetar med dem. Den långa listan på möjliga orsaker till detta inkluderar bristande tillit, blyghet, dåligt självförtroende, tidigare erfarenheter av att vuxna inte lyssnat eller att uttrycka sina åsikter inte gett något resultat. Det kan också vara fråga om att delaktighet inte förekommer i barnets kultur eller så är färdigheter vad gäller kommunikation otillräckliga (från personalens sida i lika hög grad som från barnets. Professionella, som inte kan barnets första språk, som inte kan använda teckenspråk etc.)

Detta innebär att för att barnen ska kunna uttrycka sina åsikter öppet och med tillförsikt måste vuxna som arbetar med dem agera positivt för att stödja och göra deras delaktighet möjlig. Genom att göra så kan de övervinna de hinder som hindrar att barnen kommer till tals. Nivå 2 skiljer sig från nivå 1 genom engagemanget att agera positivt för att locka fram barnens åsikter och att stödja dem att uttrycka sina åsikter.

När det gäller steget *Öppningar* räcker det helt enkelt med att de professionella agerar så att de hjälper barnen att uttrycka sina synpunkter och åsikter. *Möjligheter* kräver däremot att barnen ska kunna uttrycka sina åsikter. Därför ställs frågan om den professionelle har idéer och aktiviteter för att hjälpa barnen att uttrycka sina åsikter. Tillvägagångssätten bör inkludera åldersadekvata tekniker för att kunna rådgöra med barn. Teknikerna kan bestå av kreativa visuella metoder där vuxna använder lekar och konstnärliga aktiviteter samt även intervjuer och enkäter. Det krävs också av de professionella att de kan kommunicera effektivt för att locka fram åsikter från barnet med funktionsnedsättning eller hos dem vars första språk inte är engelska. För att uppnå

steget *Möjligheter* kan de professionella behöva särskild träning i hur man underlättar barns delaktighet.

Steget *Skyldigheter* kräver att de olika arbetssätten inkluderas i organisationens policy så att de professionella är skyldiga att utföra de nödvändiga aktiviteterna för att försäkra sig om att barnen har möjligheter och får stöd i att uttrycka sina åsikter.

Nivå 3: Barns åsikter och synpunkter beaktas

Medan nivå 2 går längre än nivå 1 när det gäller att aktivt ta fram barns åsikter så erbjuder nivå 2 ingen garanti för att åsikterna kommer att beaktas eller påverka organisationens beslutsfattande. Det kan diskuteras om det finns någon anledning att underlätta för barnen att uttrycka sina åsikter om dessa ändå inte kommer att beaktas. Emellertid finns det många rapporter om att barnen bara symboliskt blir tillfrågade alternativt manipulerade. Därför är ifrågasättandet inte relevant. Till exempel har en professionell involverad i ett projekt om barns delaktighet hört säga *"Det är bra att göra detta så att barnen får en känsla av att vi lyssnar på dem"*¹⁴. Detta är anledningen till att nivå 3 benämns *Barns åsikter och synpunkter beaktas*.

Det är viktigt att notera att det är delaktighetsnivå 3 som är bindande för de myndigheter eller organisationer som har godkänt eller skrivit på FNs konvention om barnets rättigheter. Artikel 12.1 fastslår att varje barn som kan formulera sina åsikter har *"rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet"* (likvärdigt med nivå 2) *"varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad"* (likvärdigt med nivå 3).-

Att man tar hänsyn till barnens åsikter vid beslutsfattande betyder inte att varje beslut måste tas i enlighet med barnens önskemål, eller att vuxna måste utföra vad helst barnen ber om. Barnens åsikter är en av åtskilliga faktorer som ska vägas in vid många policybeslut. Till och med när vi försäkrar oss om att barnens åsikter tillmätas betydelse till barnets ålder och mognad så kan andra faktorer väga tyngre och barnen får kanske inte vad de bett om. Penelope Leach uttrycker detta på ett utmärkt sätt:

"Children must be given their say, but they do not always have to be given their way".

Fastän barnkonventionen inte nämner att man bör ge barn som uttryckt sin åsikt feedback, så har åtskilliga myndigheter påpekat att detta borde vara en god vana. Särskilt gäller detta när vuxna har beslutat att det finns starka skäl till varför barnens önskemål inte kunde tillgodoses. Det är viktigt att låta barnen få veta varför beslutet togs och när det är möjligt hjälpa dem att undersöka andra sätt för att uppnå sina önskningar.

Precis som de tidigare nivåerna har modellens nivå 3 också tre steg. *Öppningar* inträffar så snart som den professionelle eller organisationen är beredd att ta hänsyn till barnens åsikter. *Möjligheter* uppstår när organisationen har en beslutsfattandeprocess som gör det möjligt att ta hänsyn till barns åsikter. *Skyldigheter* inträffar när organisationen införlivar artikel 12 i barnkonventionen i sin policy, det vill säga att deras policy är *"att försäkra att barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad."*

Nivå 4: Barn involveras i beslutsfattande processer

Den här nivån kan ses som övergången från rådfrågning till aktiv delaktighet i beslutsfattandet. Harts modell betraktar rådfrågning av barnen som en legitim form av delaktighet. Emellertid så

¹⁴ Ball, 1998

är den avgörande skillnaden den att på de lägre nivåerna är barnen delaktiga genom att de delger sina åsikter som hjälp i den beslutsfattande processen. Däremot är barnen inte delaktiga i när besluten verkligen fattas och har därför ingen verklig makt över beslutsfattandet. Sålunda kan man säga att på lägre nivåer är barnen "empowered" endast i dess svagare betydelse det vill säga stärkta eller stöttade men inte i den starkare betydelsen att de som har makten lämnar ifrån sig delar av den till förmån för barnen. Beslutsfattande förblir de vuxnas område.

På nivå 4 börjar detta att ändra sig därför att barnen blir direkt involverade just där beslut fattas. Ett exempel: Ett lekcenters personalgrupp planerar ett aktivitetsprogram inför ett lov. Om de genomför en undersökning bland alla barnen för att ta reda på vilka aktiviteter barnen helst skulle vilja ha och därefter träffas som en grupp för att bestämma programmet och då, vid själva beslutsfattandet, verkligen på allvar tar fasta på barnens idéer skulle vi vara på nivå 3 (och helt i enlighet med vad som står skrivet i barnkonventionen). Men om i stället en grupp som bestod av personal och barn träffas och tillsammans planerar lovprogrammet skulle vi vara på nivå 4.

Som tidigare poängterats är inte barnkonventionen direkt tvingande vad beträffar att ha med barn i själva beslutsfattandet. Barnkonventionen kräver bara att vuxna ska ta reda på vilka åsikter barnen har och ta hänsyn till dem när beslut sedan fattas. Varför skulle då organisationer vilja arbeta på högre nivåer?

Barns delaktighet i beslutsprocessen har visat sig ha flera fördelar¹⁵. Fördelarna innebär att den förbättrar kvaliteten på den tillhandahållna insatsen, ökar barnets känsla av ägande och tillhörighet, ökar dess självtillit, empati och ansvar och lägger grunden till ett medborgarskap med demokratisk delaktighet. På så sätt hjälper modellen till att säkerställa och stärka demokrati.

Den första fördelen, att förbättra kvaliteten på den tillhandahållna insatsen, kan uppnås på de lägre delaktighetsnivåerna, i likhet med marknadsundersökningar, på nivåerna 1 och 2. Alla de andra fördelarna kan emellertid endast uppnås när barnen blir aktivt involverade i beslutsprocessen. Därför och trots att det inte är ett krav i barnkonventionen är skälen för barns aktiva delaktighet i beslutsprocessen starka argument.

De tre stegen på nivå 4 följer samma mönster som de tidigare nivåerna. *Öppningar* inträffar när den professionelle eller organisationen är beredd att låta barnen vara med i beslutsprocessen (vilket kanske kräver en större acceptans av förändringar än de tidigare nivåerna). *Möjligheter* uppstår när man etablerat en procedur som gör det möjligt för barn att vara med i beslutsprocessen. Återigen kan detta ställa betydande krav på förändringar av verksamheten. Tiderna, platserna, procedurerna, pappersarbetet, jargongen, livserfarenheten och sättet som de flesta beslutsfattande kommittéer arbetar på är extremt barnovänliga. Det tycks vara lättare att inbegripa barn i beslut som har med barnens egna lekprojekt att göra (beslut om uppförandekoder på ett lekcenter, eller aktiviteter på ett fritidshem efter skoltid). Det är svårare att hitta ett påtagligt och äkta sätt att involvera barn i att planera och skapa policy på regional eller nationell nivå¹⁶.

Skyldigheter uppnås när organisationen i sin policy skriver in ett krav på att barn måste involveras i beslutsfattandet och därmed förbinder sig att övervinna de hinder som finns.

Nivå fem: Barn delar inflytande och ansvar över beslutsfattande

Det finns kanske inte någon större skillnad på nivåerna 4 och 5. Skillnaden är mer en gradskillnad. På nivå 4 kan barn bli aktivt involverade i en beslutsprocess, men utan verklig makt över de beslut som tas. Detta sker till exempel när unga människor får ett antal platser i en kommitté

¹⁵ Tex Tseseder, 1997; Willow, 1997; Adams and Ingham, 1998

¹⁶ Shier, 1998

bestående av vuxna. Om de är säkra och värtaliga kan de lägga fram sina åsikter så att vuxna lyssnar på dem med respekt. Emellertid är ungdomarna i klar minoritet och de vuxna har ett effektivt veto.

För att till fullo uppnå nivå 5 behövs ett tydligt engagemang från de vuxnas sida att dela sin makt, det vill säga att lämna ifrån sig del av makten.

Liksom för nivå 4 finns det inget krav på denna nivå i barnkonventionen. Beslut om hur och när man ska dela makt måste grundas på vilka risker och vilka vinster som finns. Vinsterna har nämnts tidigare och många av dem mångdubblas när barn har fått erfarenhet av att på riktigt dela beslutsfattande med vuxna. Det är särskilt viktigt att vi på denna nivå talar om att dela makt och ansvar för besluten. Det finns alltid en risk att ett beslut taget på detta sätt kan få motsatta konsekvenser och då måste vuxna och barn lära sig att dela ansvaret för beslutet.

Modellen föreslår inte att barn ska tvingas att ta ansvar som de inte vill ha eller som inte är lämpliga för deras utvecklingsnivå och förståelse. Emellertid är det i praktiken troligare att vuxna tenderar att neka barnen relevant ansvarstagande än att de tvingar på barnen mer ansvar än barnen vill ha.

En bra policy är att söka efter områden där, om man väger risker och fördelar mot varandra, det är lämpligt för barn att dela makt och ansvar för beslut med vuxna och se till att barnen får stöd. Liksom när något nytt testas så ska resultatet följas upp så att policyn kan revideras och justeras om det är nödvändigt.

Vid nivå 5 inträffar *Öppningar* när den professionelle eller organisationen är redo att dela makten över beslutsfattandet med barn. *Möjligheter* uppkommer när det finns en procedur som gör detta möjligt och *Skuldigheter* skapas när det blir organisationens policy att barn och vuxna ska dela makt och ansvar åtminstone inom vissa områden av beslutsfattandet.

Detta täcker modellens fem nivåer. Den skiljer sig från Harts modell på så sätt att inte finns en särskild nivå där barn fattar beslut oberoende av vuxna. Detta händer hela tiden, särskilt i samband med barns lek. I själva verket är det så att chansen att göra som man vill utan att hänvisa till vuxna är det innersta väsendet i barns lek. Medan vikten av möjligheterna för barns oberoende ställningstagande i samband med beslut måste erkännas, fungerar ett så långtgående beslutsfattande inte särskilt bra i den här modellen, eftersom delaktighetsnivåerna bygger på att vuxna och barn interagerar.

Att använda denna modell som ett praktiskt verktyg

Jag hoppas att jag genom att ha presenterat en ordnad sekvens av 15 frågor så kommer modellen att kunna fungera som ett användbart redskap för individer, grupper och organisationer som arbetar med barn. Om man använder modellen som en övning där man bockar av så många frågor som möjligt, så är den troligtvis inte till särskilt mycket hjälp. Den viktigaste diskussionen äger troligtvis rum när svaret på en fråga blir "nej". Då kan den professionelle och organisationen ställa sig frågan "*Borde vi kunnat svara ja?*" "*Vad behöver vi göra för att kunna svara ja?*" "*Kan vi göra dessa förändringar?*" och "*Är vi förberedda på följderna?*"

Den här modellen blir användbar om man arbetar med den på så sätt att den blir det första steget till att utveckla en strategi för att öka barns delaktighet i alla slags organisationer som arbetar med barn.

Referenser

- Adams E, Ingham S. 1998. *Changing Places: Children's Participation in Environmental Planning*. The Children's Society.
- Arnstein SR. 1969. Eight rungs on the ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*.
- Ball S. 1998. *Including children's voices is only the beginning*. Paper presented at the European Network for School-Age Childcare (ENSAC) 9th International Conference, Edinburgh.
- Barn G, Franklin A. 1996. Article 12 – issues in developing children's participation rights. In *Monitoring Children's Rights*, Verhellen E (ed.). Martinus Nijhoff: The Hague. (Summary of these findings also in Shier H (ed.) 1996).
- Committee on the Rights of the Child. 1995. Concluding observations of the Committee on the Rights of the Child: United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. In *The Convention on the Rights of the Child*. UNICEF: London.
- CR2000 Team. 1999. Respect: a Report into How Well Article 12 of the *UN Convention on the Rights of the Child* is Put into Practice across the UK. Article 12.
- Hart RA. 1992. *Children's Participation, from Tokenism to Citizenship*. UNICEF: Florence.
- Hart RA. 1995. The right to play and children's participation. In *The Article 31 Action Pack*, Shier H (ed.). PLAY TRAIN: Birmingham.
- Hart RA. 1996. *Children's participation: from tokenism to citizenship*. In *Giving Children a Voice*, Shier H (ed.). Camden Social Services.
- Hart RA. 1997. *Children's Participation: The Theory and Practice of Involving Young Citizens in Community Development and Environmental Care*. Earthscan.
- Holt J. 1974. *Escape from Childhood*. Penguin.
- Hoyles M. 1989. *The Politics of Childhood*. Journeyman.
- Lansdown G. 1995. *Taking Part*. Institute for Public Policy Research: London.
- Miller J. 1997. *Never Too Young: How Young Children Can Take Responsibility and Make Decisions*. National Early Years Network.
- Milner P, Carolin B. (eds). 1999. *Time to Listen to Children*. Routledge.
- Neill AS. 1962. *Summerhill*. Penguin.
- Rights for Us Group. 1994. *A Guide to Rights*. Save the Children.
- Save the Children. 1996. *Children's Participation Pack*. Save the Children.
- Shier H. (ed.). 1995. *The Article 31 Action Pack*. PLAY TRAIN. Birmingham.
- Shier H. (ed.). 1996. *Giving Children a Voice*. Camden Social Services.
- Shier H. 1998. Can young children have a say in national policy-making? *Let's Play*: 7: 7-9.
- Shier H. 1999. Consulting Children. *Arts Business* 28: 5-6.
- The young researchers. 1998. *Young Opinions, Great Ideas*. National Children's Bureau.

- Treseder P. 1997. *Empowering Children and Young People*. Save the Children
- Verhellen E. (ed.). 1996a. *Monitoring Children's Rights*. Martinus Nijhoff: The Hague.
- Verhellen E. (ed.). 1996b. *Understanding Children's Rights*. University of Gent Children's Rights Centre: Gent.
- Verhellen E. (ed.). 1997. *Understanding Children's Rights*. University of Gent Children's Rights Centre: Gent.
- Willow C. 1997. *Hear! Hear! Promoting Children and Young People's Democratic Participation in Local Government*. Local Government Information Unit.

Contributor's details

Harry Shier, PLAY TRAIN, Birmingham, is Co-ordinator of the Article 31 Action Network and the Article 31 Children's Consultancy Scheme, and is UK National Representative for the International Association for the Child's Right to Play.

Att barn är delaktiga och har inflytande innebär inte bara att de får välja mellan olika alternativ eller får fatta beslut på egen hand.

Det handlar särskilt om att barn blir lyssnade på, får stöd att uttrycka sina tankar och synpunkter – och att dessa åsikter tas på allvar.

På så vis blir barn involverade i att fatta beslut och kan och dela ansvaret för de beslut som fattats.

Projektet Egen växtkraft – Barns och ungdomars delaktighet, självbestämmande och frigörelse drivs av Handikappförbunden i samverkan med Barnombudsmannen, med medel från Arvsfonden. Projektet pågår 2008 -2011.

För mer information
Tove Rinnan
070-777 51 11
tove.rinnan@hso.se

Ann-Marie Stenhammar
070-768 02 47
ann-marie.stenhammar@hso.se

Läs senaste nytt på
www.handikappforbunden.se
www.barnombudsmannen.se

